

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

[Bespreking van: C. Buskes (2006) Evolutionair denken: de invloed van Darwin op ons wereldbeeld]

Kwa, C.

DOI

[10.18352/studium.1456](https://doi.org/10.18352/studium.1456)

Publication date

2008

Document Version

Final published version

Published in

Studium

License

CC BY

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kwa, C. (2008). [Bespreking van: C. Buskes (2006) Evolutionair denken: de invloed van Darwin op ons wereldbeeld]. *Studium*, 1(1), 77-78. <https://doi.org/10.18352/studium.1456>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (<https://dare.uva.nl>)

Chris Buskes, *Evolutionair denken. De invloed van Darwin op ons wereldbeeld* (Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds, 2006), 476 pp. ISBN: 97-8905-712-1807. € 24,95.

Sommige theorieën hebben zo enorm veel aantrekkelijks dat het moeilijk is de verleiding te weerstaan ze op een veelheid van terreinen toe te passen. Met Darwins evolutietheorie gebeurde dat al heel snel na zijn introductie, ten goede en ten kwade. Een toepassing die wat meer aan de metaforische kant bleef kwam bijvoorbeeld in de economie terecht. De zogenoemde evolutionaire economie, ontwikkeld door J.A. Schumpeter, is tot op heden een heterodox maar nog steeds tamelijk vruchtbaar onderzoeksprogramma. Het sociaal-darwinisme van Herbert Spencer oefende grote invloed uit op de functionele sociologie van rond het midden van de twintigste eeuw, maar werd ook misbruikt als ideologische legitimering van maatschappelijke ongelijkheid en vermeende culturele superioriteit.

Mede daardoor stonden de critici van psychologie en sociologie die een biologische basis wilde verschaffen al bij voorbaat op scherp toen Edward O. Wilson in 1975 de sociobiologie lanceerde. Wilson was een evolutiebioloog aan Harvard, in kleine kring heel erg beroemd door zijn onderzoek aan mieren. Maar zijn sociobiologie maakte hem in een klap tot een wereldster, en tegelijkertijd zeer omstreden. Wilson meende een genetische grondslag geïdentificeerd te hebben voor allerlei vormen van gedrag. Altruïsme bijvoorbeeld, zou geen culturele verworvenheid zijn maar wordt ingegeven door wat je een soort genetische rationaliteit zou kunnen noemen, de uitkomst van een berekening niet gericht op eigen lijfsbehoud maar van naaste verwanten met wie je een bepaalde hoeveelheid genen deelt. Men moet zich dit gedrag overigens niet voorstellen als een bewuste keuze, maar veroorzaakt door een predispositie, instinct zo men wil, die door de evolutie is voortgebracht.

Nadat het rumoer was verstomd, bleek het sociobiologisch gedachtengoed binnen de evolutiebiologie zelf tamelijk goed wortel te schieten. Maar op sociologen en antropologen heeft de sociobiologie nooit bijster veel indruk gemaakt. Dat veranderde niet toen een andere bioloog, Richard Dawkins, de claims van Wilson nog verder radicaliseerde. Ook zijn boeken werden bestsellers, maar nog veel meer dan Wilson kwam Dawkins in de hoek van de populaire wetenschap terecht.

Chris Buskes, docent wetenschapsfilosofie in Nijmegen, onderneemt nu een nieuwe poging

om het 'evolutionair denken' onder de aandacht van de alfa- en gammawetenschappers te brengen. Hij brengt een aantal gebieden in kaart waarvoor het Darwiniaanse gedachtengoed volgens hem in het bijzonder relevant is: de moraal (de evolutie van de samenwerking), de esthetica (algemeen-menselijke waardeoordelen), het bewustzijn (de graduele verschillen tussen dier en mens), en het ontstaan van taal. Ook het klassieke onderwerp, de vraag hoe we de biologische basis van de cultuur moeten verstaan, komt aan bod.

Van al deze gebieden ontsluit Buskes een reeks literaturen die zich daar de laatste decennia hebben ontwikkeld. Het wordt duidelijk dat de claims van de evolutiebiologie zijn verfijnd en ook tot heel wat onderzoek hebben geleid. *Evolutionair denken* biedt wat dat betreft een handzaam overzicht. Niettemin heeft het boek wel enige beperkingen. Over het algemeen blijft Buskes dicht bij de problematieken blijft zoals oorspronkelijk verwoord door Wilson en Dawkins. Naast een keur aan evolutiebiologen komen enige filosofen aan het woord maar slechts heel weinig vakwetenschappers aan de andere kant van de nog immer niet overbrugde kloof tussen biologie en alfa- en gammawetenschappen. Aan de brug wordt blijkbaar maar aan één kant gebouwd. Er zijn wat uitzonderingen zoals in de taal filosofie waar zoals bekend Noam Chomsky de theorie naar voren bracht dat de structuur van de grammatica biologisch bepaald zou zijn. Buskes stelt in dit verband wat slordig dat Chomsky dat 'aangetoond' zou hebben en laat onvermeld dat een nieuwe generatie van neochomskyanen, de zogenoemde minimalisten, heel wat op Chomsky's oorspronkelijke veronderstelling hebben ingeleverd.

In het hoofdstuk over moraal doet Buskes zich juist tekort. Hij behandelt hier de speltheorie, oorspronkelijk geïntroduceerd door een wiskundige en een econoom, en laat vervolgens zien hoe de speltheorie is opgepakt door evolutiebiologen met hun concept 'evolutionary stable strategy'. Dat is allemaal helder en informatief, maar Buskes verzuimt in te gaan op wat er in de academische ethiek met de speltheorie is gedaan. Een confrontatie zou welkom zijn geweest.

In zijn hoofdstuk over de relatie tussen (humane) cultuur en biologische evolutie komen in feite drie soorten claims aan de orde. In volgorde van afnemende sterkte zijn dat: 1) de cultuur is te beschouwen als het 'extended' fenotype van de mens, dat wil zeggen is een expressie van diens biologische constitutie; 2) de formalismen van de evolutietheorie (variatie en selectie en het niveau-

onderscheid tussen replicator, tester en evolver) kunnen we ook ter verklaring van wetmatigheden in de evolutie van de cultuur gebruiken; 3) de biologische en de culturele evolutie gehoorzamen aan dezelfde genealogische principes. De eerste claim is nuttig bij de reconstructie van de vroegste geschiedenis van de mensheid maar voor het overige kom je snel in dooddoeners terecht. Een voorbeeld van de tweede claim is de ietwat bizarre memetheorie van Dawkins, door Buskes, die zijn sympathie ervoor niet onder stoelen of banken steekt, goed en genuanceerd weergegeven. De derde claim is eigenlijk geheel geen nieuws: we wisten al lang dat zowel de evolutietheorie als de beoefening van de politiek-culturele geschiedenis loten van dezelfde historische stam zijn. Als Buskes uiteindelijk uitkomt op deze laatste positie zullen weinigen het met hem oneens kunnen zijn.

Zoals gezegd zijn er nog een paar goede hoofdstukken te vinden in dit boek die de moeite van het lezen alleszins waard zijn. Maar ik zou de lezer willen waarschuwen tegen de eerste vier hoofdstukken, die een uiteenzetting van de Darwiniaanse evolutietheorie zelf zijn. Die zijn niet informatief genoeg, bijvoorbeeld op plaatsen waar van behandelde auteurs wordt gezegd dat ze dit of dat 'haarfijn' uitleggen zonder dat de lezer te weten komt hoe de betreffende argumentatie in elkaar steekt. Deze hoofdstukken worden verder ontsierd door enige onkritisch weergegeven mythes uit de wetenschapsgeschiedenis. Maar wie ze overslaat heeft toch een heel aardig boek in handen.

Chunglin Kwa

K. van Berkel, *Vóór Heimans en Thijssse: Frederik van Eeden sr. en de natuurbeleving in negentiende-eeuws Nederland* (Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, 2006). Mededelingen van de Afdeling Letterkunde, Nieuwe Reeks, Deel 69 no. 3. 58 pp. ISBN: 978-9069-844-992. € 15,95.

Frederik van Eeden sr. (1829-1901) wordt herinnerd als vader van de befaamde schrijver, en als diegene die de term 'natuurmonument' gemunt heeft. Van Eeden publiceerde over de Nederlandse natuur in een tijd dat natuurbescherming nog allerminst vanzelf sprak. Vóór Heimans en Thijssse dus, zoals Van Berkel dat pregnant formuleert. Pas rond de eeuwwisseling ontstond er een natuurbeweging, die vervolgens snel institutionaliseerde. Afgezien van moeilijk toegankelijke doctoraalscripties is er over van Eeden sr. weinig